

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 9

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 561 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 7-sentyabrda ruxsat etildi.*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Musayeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d.,(PhD) TAQU katta o'qituvchisi
Djudi Smetana, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Krissi Lyuis, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Ali Kopak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya
Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyeva Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
G'afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Innovatsion siyosatni amalga oshirish yo'nalishlari.....	16
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, Zaynutdinova Umida Djalolovna	
Tijorat banklari kredit portfelini boshqarishning bozor mexanizmlari va ularni joriy etishdagi muammolar	21
Yusupov Shoxzod Maxmatmurodovich	
Hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish davrlari ekonometrik modelini yaratish masalalari.....	24
Abdullayev Farxod Ozodovich	
Marketing yondashuvi asosida Sirdaryo viloyatining investitsion salohiyatini baholash usullari.....	35
Xolmurotova Diyoraxon Ibragimovna	
Bevosita soliqlar ma'muriyatchiligi.....	41
Idirisov Alisher Otajonovich	
Soliq nazorati va transfert narxni belgilashda soliq nazoratini tashkil etishning xorij tajribalari.....	46
Abdiev Jaxongir Ibragimovich	
Soliq siyosati va strategiyasining ilmiy-nazariy tahlili.....	53
Djumaniyazov Marks Quranbaevich	
Pestel tahlili – muvaffaqiyatli investitsiya qarorlarini qabul qilish asosi	60
Shaislamova Nargiza Kabilovna	
Tijorat banklari tomonidan biznes loyihalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlashning o'ziga xos xususiyatlari.....	67
Asrorov Azizbek Isomiddin o'g'li	
The significance, problems and solutions of the green economy in the New Uzbekistan economy.....	74
Sattorova Mehriniso, Ibragimova Gulchehra Tohirovna	
O'zbekistonda kichik va o'rta biznesni soliqqa tortishning joriy qilinishi va rivojlanish tendensiyasi	79
Otamuradov Nuriddin Najmiddinovich	
Korporativ boshqaruvni innovasion rivojlantirishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning nazariy asoslari	87
Xalmuradov Elmurod Dilmuradovich	
Международный опыт стимулирования инновационной деятельности.....	93
Абдиуалиева Гулзада Азатовна	
How does foreign direct investment promote economic growth?	98
O'tkirova Bonu Azamat kizi	
Mintaqalarni barqaror rivojlantirishning konseptual asoslari va ular evolyutsiyasi.....	102
Umarov Abduvaxob Tursunovich	
Technological Innovations of Electronic Payment Systems.....	107
Mirkomil Boboyorov Murodullaevich	
Ta'lim xizmatlari sohasida davlat-xususiy sherikligining rivojlanishida xorij tajribasining o'rni va ahamiyati.....	115
Imomov Xolmurod Norqul o'g'li	
O'zbekiston iqtisodiyotiga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investisiya va xorijiy kreditlar jalb qilish samaradorligi tahlili	119
Maksudov Abdumalik Xodievich	
Davlat ehtiyojlari uchun tovarlar (ishlar, xizmatlar) xarid qilishni takomillashtirish	124
G'ofurov Temur Baxrom o'g'li	

Mamlakatimizda oziq-ovqat sanoatini rivojlanish holati va uning dolzarbligi	129
Turg'unov Muxriddin Mo'ydinjon o'g'li	
Turizmda innovatsiyalarni qo'llash imkoniyatlari.....	133
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li	
Davlat budjetining solikli daromadlari tahlili	139
Abduraimova Nigora Radjabovna	
Soliq yuki soliq tizimining qanchalik samarali ekanligini aniqlovchi muhim mezon	143
To'lakov Ulug'bek Toshmamatovich	
O'zbekiston sanoat korxonalarida xom ashyo resurslaridan samarali foydalanishning hozirgi holati, muammolari va mintaqaviy xususiyatlari (qashqadaryo viloyati misolida).....	151
Ochilov Akram Odilovich, Xazratov Sarvar Ibragimovich	
Состояние туристической инфраструктуры Ташкентской области.....	156
Гаппарова Майрамхон Зафар кизи	
Sanoatlashuvning ekologik ta'siri va "yashil" iqtisodiyotga o'tishning asoslari	161
Nosir Maxmudov, Lola Azimova	
Iqtisodiyotni raqamlashtirishda sinergetik ta'sirning nazariy asoslari	167
Maxmudova Zoxida Maqsudali qizi, Normurodov Xusan	
Davlat budjeti xarajatlaridansamarali foydalanishni takomillashtirish.....	173
Sherxon Tuychiyev	
Savdo korxonalarida ta'minot zanjirining asosiy bosqichlari va muammolari.....	177
Ergashev Jahongir Baxodirovich	
Kichik biznes subyektlarining innovatsion loyihalarni moliyalashtirish yo'llari	180
Ergashev Firuz Baxodirovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Budjet tashkilotlarida qurilish-ta'mirlash xarajatlari hisobining asoslari.....	184
Azizova Zilola Lochin qizi	
Xorijiy mamlakatlarda tadbirkorlik subyektlari tomonidan mahalliyashtirish asosida mahsulot ishlab chiqarishning o'ziga xos jihatlari	191
Mirzabaev Xusniddin Muxamadjonovich	
Suv ekologiyasining asosiy yo'nalishi va uning fandagi o'rni.....	200
Musayeva Muqaddas Abdurashid qizi	
Анализ прибыли агропромышленности	204
Гафурова Азизахон Фатиховна	
Systematic analysis of briquette mass pressing equipment approach	209
Kobilov Khasan Khalilovich, Sharipova Nazira Rakhmatilloevna	
An Econometric Assessment of the Effects of Fintech on Economic Growth in Developed Countries	213
Anvarkhonov Abdulatifkhon Jamshidkhon ugli	
Raqamli iqtisodiyot rivojida korporativ boshqaruv faoliyatining roli	216
Muxitdinov Ulug'bek Diyarovich	
Значение промышленной сети в развитии деятельности предприятий малого бизнеса.....	221
Кодиров Жавлонбек Нематуллаевич	
Tadbirkorlik kambag'allikni qisqartirishning asosiy yo'nalishi.....	225
Xolmirzayev Abdulxamid Xapizovich	
Kichik biznes subyektlarida mahsulot ishlab chiqarishda innovatsiyani joriy etish masalalari.....	230
Mirzayev Kobil Nosirjonovich	
Investisiya faoliyatini moliyalashtirish manbalarini rivojlantirish mexanizmlari.....	236
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	

Innovasion iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida sifat menejmentini joriy etishning nazariy-uslubiy masalalari.....	242
Zarina Ashurova	
Social media marketing strategies for small businesses.....	247
Mannonov Shahzod Istam ugli	
Xalqaro shartnomalar qoidalarini qo'llashning xalqaro va milliy uslubiy tamoyillarining o'zaro ta'siri.....	250
Rajapov Shuxrat Zaripbaevich	
Neft-gaz, yoqilg'i energetika sanoati sohasidagi yirik soliq to'lovchilarda soliq nazoratini samarali tashkil etish va takomillashtirish masalalari.....	258
Abdullaev Shuxrat Sultanbaevich	
Суть и значимость инновационных технологий в региональном управлении.....	266
Муминов Фазлиддин Хусниддин угли	
SWOT-анализ использования социальных сетей в туристической индустрии узбекистана.....	279
Касимова Зилола Гуламиддиновна	
Germaniya tajribasidan foydalanish orqali o'zbekistonda turizm sohasidagi kadrlar salohiyatini rivojlantirish masalalari.....	287
Xamidova Mo'tabarxon Abdumalik qizi, Ochilov Akram Odilovich	
Blockchain texnologiyasining bank operatsiyalari xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni.....	291
Mirpulatova Luiza Mansurovna	
Tijorat banklarini reytingini aniqlashda bankometr modelidan foydalanish yo'llari.....	294
Karabaev Nodir Abduhamidovich	
Значение business city как инфраструктурного объекта.....	303
Солиева Умида Алишер кизи	
The potential for the development of wage labor as a factor.....	308
Usmanov Ilkhom Achilovich	
Ways to improve the organizational and economic mechanism of business tourism in Uzbekistan.....	312
Musayeva Shoirazimovna, Usmanova Dilfuza Ilkhomovna	
Kichik biznes subyektlarining faoliyatini baholashning metodologik asoslari.....	318
Mavrulov Ravshan Ne'matjonovich	
Kichik korxonalarini rivojlantirishda xorij tajribalaridan foydalanish.....	324
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Mamlakatimizda intensiv baliqchilikni rivojlantirishning dolzarb masalalari.....	328
Mamatqulov Nurbek O'razali o'g'li	
Уменьшение выбросов парниковых газов и переход к возобновляемым источникам энергии.....	331
Р.Т. Шомуродов, И.И. Бахадиров, Р.Т. Умаров, И.Ш. Жамолитдинова	
Ipoteka bozorida investision muhitni yaxshilash yo'llari.....	341
Abdullaev Muhammadsodiq Isroil o'g'li	
Muammoli kreditlar: yechimlari va istiqbollari.....	346
Kalandarov Abdulla Baxtiyorovich	
Ishlab chiqarish korxonalarida risklarni boshqarish va ta'sirini baholash uslubiyati.....	351
Muxitdinov Shuhrat Ziyavitdinovich	
Zamonaviy sharoitda PR (jamoatchilik bilan aloqalar)ning mazmuni va ahamiyati.....	356
Ergasheva Fotimaxon Ibragimovna	
O'zbekiston moliya tizimida mahalliy moliyaning o'ziga xos xususiyatlari.....	361
Xikmatillayeva Dildora Shavkat qizi	

Rahbar kasbiy motivatsiyasini rivojlantirish ko'nikmalarini takomillashtirish 366 Shadiyev Sherzod Fayzullayevich	366
Improvement of marketing communication strategies in chemical industry enterprises 375 Muminova Dildora Dilshadovna	375
Mikromoliya tashkilotlarida islom moliyaviy instrumentlarini joriy etishni takomillashtirish 380 Axmedova O'g'ilshod Musurmonqul qizi	380
Tijorat banklarida aktivlar sifatini tasniflashning nazariy jihatlarini 384 Qodirova Nafisa Ilhomovna	384
Importance-performance analysis as a useful tool for marketing audit processes of HEIs in Uzbekistan 388 Nurillo Umarchonov	388
Тенденции энергетики будущего: шаги в новую фазу 396 Абдураимова Нигора Ражабовна	396
Chet mamlakatlar pensiya tizimining o'ziga xos xususiyatlari 405 Tursunov Zohidxo'ja Orifovich	405
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida tijorat banklar faoliyatini statistik tadqiq etish xususiyatlari 412 Kutliyev Dilshod Orifovich	412
O'zbekistonda suv tanqisligining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishgata'siri 419 Maxmudov Nosir Maxmudovich, Alimova Guzal Alisherovna	419
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotning kelajak istiqbollari 424 Egamberdiyev Humoyun	424
Tarmoqni modernizatsiyalash sharoitida oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va jadal rivojlantirish istiqbollari 428 Ibragimov G'anijon G'ayratovich	428
To'qimachilik mahsulotlari ishlab chiqarish va eksport qilishning holati hamda rivojlanish istiqbollari (namangan viloyati misolida) 433 Jo'raboieva Shohida Kamoliddin qizi	433
Kichik korxonalarini rivojlantirishdagi muammolari va ularning yechimlari 439 Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li, Ergasheva Nigora Abdigapparovna	439
Davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribasi 422 Xaydarova Charos Nizomiddin qizi	422
Namangan viloyati kichik biznes subyektlari faoliyatida real investitsiyalarning samaradorligini ekonometrik baholash 448 E.S.Jurayev	448
Hududlarni iqtisodiy rivojlanishida investitsiyalar ko'rsatkichi tahlili (Sirdaryo viloyati misolida) 454 Karimqulov Jasur Imomboyevich, Alimova Dilafro'z Tohir qizi, Qurbonova Shahnoza Yuldashbayevna	454
Fiskal avtomatik stabilizatorlarning iqtisodiyotga ta'siri 462 Madaminova Maftuna	462
"Yoshlar daftari"ning yuritish tizimini takomillashtirish yo'nalishlari 467 Turaeva Laylo Toshpulotovna	467
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga sarmoya kiritishning hozirgi holati va istiqbollari: barqaror rivojlanish sari 470 Malikov Nu'monjon Kamalovich	470
Korxonalarda innovatsion funksiyalardan samarali foydalanish yo'llari 474 Samaroxonov Asqarxon Jamolxon o'g'li	474
Davlat banklarining rivojlanish vektori – aholini tadbirkorlikka jalb qilish va mikroloyihalarni moliyalashtirish (biznesni rivojlantirish banki misolida) 479 Radjabov Abdullaziz Atoevich	479

Moliyaviy qarorlar qabul qilishda korporativ axborotlarning muhimligi	483
Radjabova Dildora Atoevna	
Bank sohasida “Risklarni boshqarish” tushunchasining nazariy asoslari va uning xizmatlar samaradorligiga ta’siri	486
Saidov Jasurbek Latipbaevich	
O‘zbekistonda qo‘shilgan qiymat solig‘ining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati	498
Babajanov Davronbek Jumamuratovich	
Foydali qazilmalarning nazorat ishlarini tashkil etgan xolda soliq bazasini kengaytirish yo‘llari	505
Abduraxmanov Karomat Erkinovich	
Ichki audit xizmatini tashkil etish va uning samaradorlikka ta’sirini baholash	511
Alimardonov Muxammadi Ibragimovich, Djalilova Malika Shuxratovna	
O‘zbekistonda moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (mhxs)ga o‘tish bosqichlari va uning tadrijiy rivojlanishi	516
Mirzaxidov Abdugafir Yuldashevich	
Korporativ ijtimoiy mas’uliyat va uning jamiyatga kirib kelishi	522
Raxmatov Ziyodullo Nosirovich, Odilov Ahmadjon Komiljon o‘g‘li	
O‘zbekistonda 2025-yil soliq-budjet siyosati konsepsiyasiga soliq ma’urchiligini takomillashtirishga oid taklif va tavsiyalar	526
Mukimov Botir Mirabzalovich	
Inson kapitaliga investitsiyalarni jalb qilish ahamiyati	533
Sa’dullaev Oybek Turdiali o‘g‘li, Umrzoqov Jonibek Baxtiyor o‘g‘li	
Роль фискальной и монетарной политики в обеспечении макроэкономической стабильности узбекистана	536
Салахиддинова Муштарий Абдумуминовна	
Strategic framework for the advancement of student tourism development	540
Akhrorova Nilufar Uktamovna	
Econometric modeling of calculation of gross domestic product and cost methods	546
Matkarimova Intizor Atabayevna	
Loyihalarni moliyalashtirishda bank investitsion faoliyatini takomillashtirish	552
Xolbozorov Muzrof Yusup o‘g‘li	
O‘zbekistonda barqaror turizmning iqtisodiy o‘sishga ta’siri	557
Amiriddinova Muslima Zayniddin qizi, Asadova Nigora Mehridin qizi	

O'ZBEKISTONDA BARQAROR TURIZMNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI

Amiriddinova Muslima Zayniddin qizi

“Ipak Yo’li” turism va madaniy meros xalqaro universiteti mustaqil izlanuvchi va “Ipak Yo’li” turism va madaniy meros xalqaro universiteti assistent-o'qituvchisi

Asadova Nigora Mehridin qizi

“Ipak Yo’li” turism va madaniy meros xalqaro universiteti assistent xodimi

Annotatsiya: Barqaror turizm turizmning iqtisodiy foydalarini atrof-muhitni muhofaza qilish va ijtimoiy mas'uliyat bilan muvozanatlashda tanqidiy yondashuv sifatida paydo bo'ldi. Ushbu tadqiqot barqaror turizmning iqtisodiy o'sishga ta'sirini, uning mahalliy iqtisodiyotga, ish o'rinlarini yaratishga va infratuzilmani rivojlantirishga qo'shgan hissasini tahlil qilish orqali atrof-muhitning degradatsiyasini kamaytirishni o'rganadi. Barqarorlik tamoyillarini turizmga integratsiyalashgan holda, destinatsiyalar tabiiy va madaniy resurslarga zarar etkazmasdan uzoq muddatli o'sishni ta'minlashi mumkin. Ushbu maqola, shuningdek, turizm sohasida barqaror amaliyotlarni joriy etish muammolarini muhokama qiladi va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashda hukumat siyosati, xususiy sektor tashabbuslari va jamoatchilik ishtirokining rolini o'rganadi. Topilmalar shuni ko'rsatadiki, barqaror turizm nafaqat iqtisodiy barqarorlikni rag'batlantiradi, balki mahalliy hamjamiyatlarning farovonligini va ekotizimlarni saqlashni yaxshilaydi va uni kelajakdagi rivojlanish uchun foydali strategiyaga aylantiradi.

Kalit so'zlar: Barqaror turizm, iqtisodiy o'sish, atrof-muhitni muhofaza qilish, ijtimoiy javobgarlik, mahalliy iqtisodiyotlar, ish o'rinlarini yaratish, infratuzilmani rivojlantirish.

Abstract: Sustainable tourism has emerged as a critical approach in balancing the economic benefits of tourism with environmental protection and social responsibility. This study explores the impact of sustainable tourism on economic growth by analyzing its contribution to local economies, job creation, and infrastructure development while reducing environmental degradation. By integrating sustainability principles into tourism, destinations can ensure long-term growth without compromising natural and cultural resources. This paper also discusses the challenges of implementing sustainable practices in the tourism sector and examines the role of government policies, private sector initiatives, and community participation in fostering sustainable economic growth. The findings demonstrate that sustainable tourism not only promotes economic resilience but also enhances the well-being of local communities and the preservation of ecosystems, making it a viable strategy for future development.

Key words: Sustainable tourism, Economic growth, Environmental protection, Social responsibility, Local economies, Job creation, Infrastructure development.

Аннотация: Устойчивый туризм стал важным подходом к балансированию экономических выгод от туризма с защитой окружающей среды и социальной ответственностью. В этом исследовании изучается влияние устойчивого туризма на экономический рост путем анализа его вклада в местную экономику, создание рабочих мест и развитие инфраструктуры при одновременном снижении деградации окружающей среды. Интегрируя принципы устойчивого развития в туризм, дестинации могут обеспечить долгосрочный рост без ущерба для природных и культурных ресурсов. В этом документе также обсуждаются проблемы внедрения устойчивых практик в туристическом секторе и исследуется роль государственной политики, инициатив частного сектора и участия сообщества в содействии устойчивому экономическому росту. Результаты показывают, что устойчивый туризм не только способствует экономической устойчивости, но также повышает благосостояние местных сообществ и сохранение экосистем, что делает его жизнеспособной стратегией будущего развития.

Ключевые слова: Устойчивый туризм, Экономический рост, Охрана окружающей среды, Социальная ответственность, Местная экономика, Создание рабочих мест, Развитие инфраструктуры.

KIRISH

Turizm O'zbekiston iqtisodiyotining muhim tarmog'i bo'lib, aholi bandligini ta'minlash, infratuzilmani rivojlantirish va xalqaro savdoga katta hissa qo'shadi. O'zbekiston o'zining boy madaniy merosi, tarixiy lpak yo'li joylari va rang-barang landshaftlari bilan sayohatchilar uchun jozibali manzilga aylandi. Biroq, mamlakatda turizmning jadal rivojlanishi atrof-muhitning buzilishi va resurslarning kamayishi hamda turizm faoliyatining uzoq muddatli barqarorligi haqida tashvish uyg'otadi. Bunga javoban barqaror turizm turizmning iqtisodiy yutuqlarini atrof-muhitni muhofaza qilish va ijtimoiy mas'uliyat bilan muvozanatlash uchun hal qiluvchi yondashuv sifatida paydo bo'ldi. O'zbekistonda barqaror turizm asosiy e'tiborni atrof-muhitga salbiy ta'sirlarni minimallashtirish, shu bilan birga mas'uliyatli sayohat amaliyotlarini ilgari surish va mahalliy hamjamiyatlarning turizm faoliyatidan foyda olishini ta'minlashga qaratilgan. Ushbu maqola O'zbekistonda barqaror turizmning iqtisodiy ta'sirini, xususan, uning mahalliy iqtisodiyotni yaxshilash, aholi bandligini ta'minlash va mamlakatning tabiiy va madaniy merosiga putur yetkazmasdan infratuzilmaviy o'sishni rag'batlantirishdagi rolini o'rganishga qaratilgan. Tadqiqot shuningdek, O'zbekistonda barqaror turizm amaliyotini tatbiq etish muammolari va barqarorlikni ta'minlashda davlat idoralari, xususiy korxonalar va mahalliy hamjamiyat o'rtasidagi hamkorlik zarurligini o'rganadi. Barqaror turizmning iqtisodiy barqarorlik, jamiyat farovonligi va ekotizimni saqlashga qo'shgan hissasini batafsil tahlil qilish orqali ushbu tadqiqot o'sishning uzoq muddatli strategiyasi sifatida uning salohiyatini ta'kidlaydi. Oxir-oqibat, O'zbekistondagi barqaror turizm dinamikasini tushunish tabiatni muhofaza qilish va mas'uliyatli turizm amaliyoti bilan rivojlanishni muvozanatlashni istagan boshqa rivojlanayotgan yo'nalishlar uchun qimmatli tushunchalar berishi mumkin.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

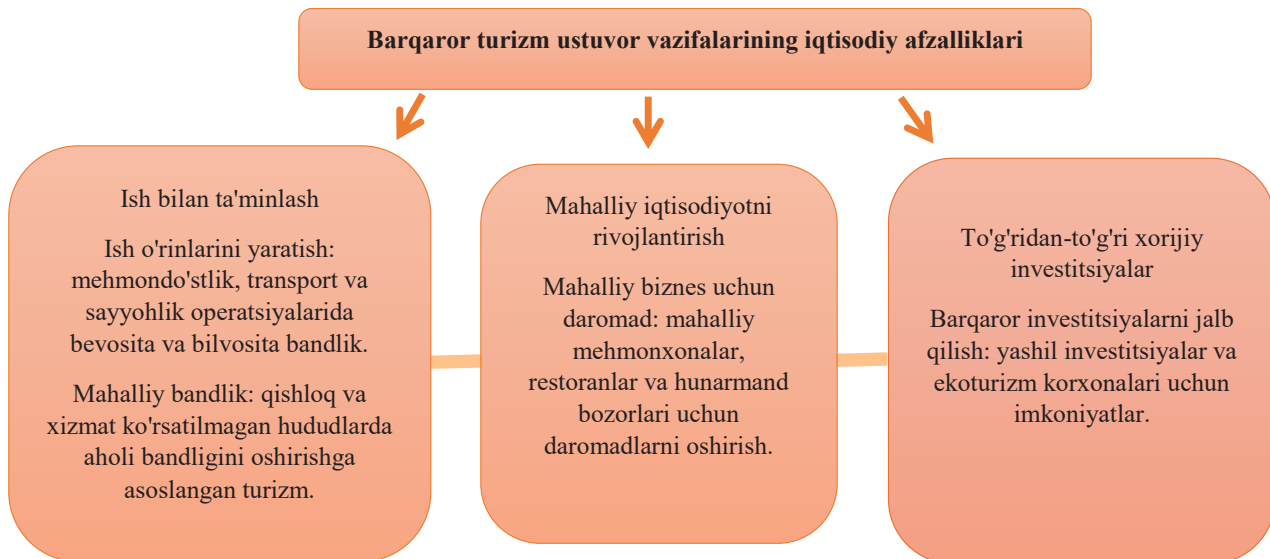
Turizm ko'plab mamlakatlarda iqtisodiy o'sishning muhim omili bo'lib, O'zbekiston ham bundan mustasno emas. O'zining boy madaniy va tabiiy boyliklari bilan, mamlakat so'nggi o'n yil ichida sayyohlar kelishining guvohi bo'ldi. Biroq, turizmning tez kengayishi uning barqarorligi haqida xavotirlarga olib keldi, bu esa barqaror turizm amaliyotiga e'tiborni kuchaytirgan. Ushbu adabiyot sharhi barqaror turizmning iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishdagi roli va uning bandlik va infratuzilmaga ta'siri hamda O'zbekistonda barqaror amaliyotni joriy etish bilan bog'liq muammolarni ko'rib chiqadi. Bir qator tadqiqotlar O'zbekiston iqtisodiyotida turizmning ahamiyatini ta'kidlaydi[1]. Sayyohlik bandlik imkoniyatlarini yaratish, xalqaro savdoni rivojlantirish va mamlakatda infratuzilmani rivojlantirishda hal qiluvchi rol o'ynashini qayd etadi. O'zbekiston hukumati turizm sohasiga katta sarmoya kiritib, uni YaIM o'sishining asosiy omili sifatida e'tirof etdi. Mamlakatning boy madaniy merosi, jumladan Samarqand, Buxoro va Xiva kabi YuNESKoning Butunjahon merosi ob'ektlari tarixiy lpak yo'lidagi o'rni bilan bir qatorda har yili millionlab sayyohlarni o'ziga tortadi[5]. Biroq, turizm iqtisodiyotga sezilarli hissa qo'shgan bo'lsa-da, uning jadal rivojlanishi ekologik barqarorlik haqida tashvish uyg'otadi. Ergashev va Yakubov tomonidan olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, turizmning tartibga solinmagan o'sishi tabiiy resurslarning tanazzulga uchrashiga, bio xilma-xillikning yo'qolishiga va mahalliy infratuzilmaning taranglashishiga olib kelishi mumkin[4]. Bunday ta'sirlar, agar barqaror amaliyotlar orqali yetarlicha bartaraf etilmasa, O'zbekiston turizm sektorining uzoq muddatli hayotiyiligiga putur etkazishi mumkin. Barqaror turizm kontseptsiyasi global miqyosda katta qiziqish uyg'otdi, chunki mamlakatlar iqtisodiy manfaatlarni ekologik va ijtimoiy mas'uliyat bilan muvozanatlashga intilmoqda[3]. Barqaror turizm turizmning atrof-muhitga salbiy ta'sirini minimallashtirish va uning mahalliy hamjamiyat va iqtisodiyotga ijobiy hissasini oshirishga qaratilgan[7]. Barqaror turizm amaliyotlari uglerod chiqindilarini kamaytirish, chiqindilarni boshqarish va resurslarni mas'uliyatli iste'mol qilishni rag'batlantirishni o'z ichiga oladi. O'zbekistonda barqaror turizm, ayniqsa, ortiqcha turizm xavfi ostida bo'lgan zaif ekotizimlar va madaniy boyliklar tufayli dolzarbdir. O'zbekistonda barqaror turizmning asosiy yo'nalishi mahalliy hamjamiyatlarning turizm faoliyatidan bevosita foyda olishini ta'minlashdir[5]. Bugungi kunda mahalliy aholi sayyohlik xizmatlarini ko'rsatishda faol ishtirok etayotgan sayyohlik tashabbuslarini rag'batlantirish orqali erishish mumkin[6]. Bunday tashabbuslar nafaqat mahalliy aholi daromadlarini oshirish, balki madaniy almashinuvni rivojlantirish va ijtimoiy hamjihatlikni mustahkamlashga ham xizmat qiladi[3].

METODOLOGIYA

Ushbu tadqiqot O'zbekistonda barqaror turizmning iqtisodiy o'sishga ta'sirini tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, asosiy e'tibor bandlik, infratuzilmani rivojlantirish va barqaror amaliyotni joriy etish muammolari kabi asosiy sohalarga qaratiladi. O'zbekistondagi barqaror turizmning iqtisodiy hissasi va muammolarini har tomonlama tushunishni ta'minlash uchun sifat va miqdoriy ma'lumotlar yig'ish usullarini birlashtirgan aralash usullardan foydalaniladi. Bu usulning eng yaxshi tomoni shundaki, oldin qilingan ishlarni tahlil qilish va eng sarasini tanlash orqali kerakli tadqiqot va natijalarni taxmin qilish mumkin bo'ladi. Tadqiqotda barqaror turizmning iqtisodiy o'sish va mahalliy hamjamiyatlarning farovonligiga qanday hissa qo'shishini o'rganish uchun tushuntiruvchi tadqiqot

loyihasi qo'llaniladi. Birlamchi va ikkilamchi ma'lumotlardan foydalangan holda tadqiqot O'zbekistonda turizm va barqaror rivojlanish o'rtasidagi munosabatlarning yaxlit ko'rinishini beradi. Ushbu yondashuv barqaror turizm amaliyotlari va yalpi ichki mahsulotning o'sishi, bandlik darajasi va infratuzilmaga investitsiyalar kabi iqtisodiy ko'rsatkichlar o'rtasidagi naqsh va korrelyatsiyalarni aniqlashga yordam beradi. Barqaror turizm konsepsiyasining ilmiy-nazariy tuzilmasi Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan ilgari surilgan barqaror rivojlanishning 17 ta maqsadlarini jamlagan metodologik yondashuvga tayanadi. Barqaror turizm konsepsiyasi asosida faoliyat yuritishning ustuvor yo'nalishlari quyidagilarni nazarda tutadi va quyidagi klasterda 3 qismi keltirilib o'tilgan[8]. (1-rasm).

1-rasm. Barqaror turizm ustuvor vazifalarini yuzaga chiqarish, o'z o'rnida, quyidagi natijalarga erishish imkonini beradi¹:

- mintaqalar mahalliy byudjetida turizm sohasining salmog'ini oshirish va hududlarda turizm sohani mutanosib rivojlantirish va ishsizlikni qisqartirish;
- turizmning multiplikativ effekti ta'siri ostida iqtisodiyot bazaviy tarmoqlari moliyaviy mustahkamligini qo'llab-quvvatlash;
- xalq hunarmandchiligi an'analarini saqlab qolgan holda yangi turizm (erkin, kichik va maxsus toifalardagi) zonalarini tashkil etish;
- kirish turizmi yo'nalishida turistik oqim tuzilmasini optimizatsiyalash va xorijiy valyuta tushumini ko'paytirish va milliy valyuta qadrini oshirish.

Yuqorida keltirilgan ustuvor vazifalarni amalga oshirgan holda, ya'ni BMT berilgan ustuvor vazifalarni bajargan holda, yuqorida keltirilgan natijaga erishish mumkin bo'ladi va bu orqali barqaror turizmning iqtisodiy o'sishiga ta'sir qilgan bo'lamiz.

XULOSA

O'zbekistonda barqaror turizm mamlakatning madaniy va ekologik boyliklarini saqlab qolgan holda iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, bandlik va infratuzilmani rivojlantirish uchun katta salohiyatni taqdim etadi. Biroq, barqaror turizm amaliyotlarini muvaffaqiyatli amalga oshirish siyosatni amalga oshirish, jamoatchilikni jalb qilish va biznes amaliyoti bilan bog'liq muammolarni bartaraf etishni talab qiladi. Bu muammolarni hal qilish orqali O'zbekiston turizm uzoq muddatda ham iqtisodiy barqarorlikka, ham ekologik barqarorlikka hissa qo'shishini ta'minlashi mumkin. Barqaror turizm konsepsiyasi asosiy funksiyalari o'zaro samarali aloqadorligini ta'minlash, shubhasiz, kamchiliklarni bartaraf etib borishga qaratilgan adaptatsion boshqaruv tizimini yo'lga qo'yish bilan parallel kechishi talab etiladi. Global inqirozlar sharoitida barqaror turizm konsepsiyasining asosiy funksiyalaridan maqsadli foydalanish borasida quyidagicha xulosalar qilinadi:

turistik destinatsiyalar rekreatsion yuklamasini aniqlash va shunga muvofiq marketing kampaniyasini uyushtirish zarur;

1 Muallif ishi

barqaror turizm konsepsiyasi negizida intensiv o'sish manbalarini topish va ularni to'la ishga solish imkoniyatlarini yuzaga chiqarish choralarini belgilash lozim;

strategik rejalashtirish instrumentariysi asosida turistik destinatsiyalar raqobatbardoshligiga erishish dasturi ishlab chiqilishi zarur.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati

1. Abdurahmonova, F. va Ibragimov, T. (2020). O'zbekistonda turizmni barqaror rivojlantirish: muammolar va imkoniyatlar. Turizm tadqiqotlari jurnali, 22(1), 34-47.
2. Abdurahmonov, M. (2019). O'zbekistonda madaniy meros va turizm: Ipak yo'li misoli. Central Asian Journal of Tourism Studies, 3(4), 75-89.
3. Djamalov, R. va Usmonov, A. (2020). Ekologik turizm O'zbekiston qishloqlarida barqaror rivojlanish vositasi sifatida. Atrof-muhit iqtisodiyoti sharhi, 15(2), 89-101.
4. Ergashev, K. va Yoqubov, A. (2021). O'zbekistonda barqaror turizmning muammolari va istiqbollari. Turizm va rivojlantirish jurnali, 29(2), 54-68.
5. Jamol, T. va Camargo, B. A. (2018). Barqaror turizm va uning global ahamiyati: tanqidiy sharh. Turizm tadqiqotlari yilnomalari, 72, 1-12.
6. Karimov, N. (2022). Barqaror iqtisodiy o'sishda jamiyatga asoslangan turizmning roli: O'zbekistondan tushunchalar. Turizm va jamiyatni rivojlantirish jurnali, 8(1), 102-114.
7. Tursunov, M. (2020). O'zbekistonda turizm va iqtisodiy o'sish: infratuzilma va bandlik ta'siri tahlili. Osiyo iqtisodiy siyosati sharhi, 12(3), 205-219.
8. Butunjahon sayohat va turizm kengashi (WTTC). (2021). O'zbekistonga iqtisodiy ta'sir hisoboti. www.wttc.org dan olindi.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Jtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Shahzod Avilqulov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

